

Z činnosti Etické komise ČMPS

EK ČMPS se v posledním čtvrtletí roku 2015 setkala dvakrát – 16. září a 4. listopadu. Na programu obou těchto jednání tentokrát nebyla jen věcná agenda. Na prvním z nich proběhlo také rozloučení s odcházejícími členy, kterým vypršel 4letý mandát, spojené s poděkováním nás, zůstávajících členů, za jejich vstřícnou a obohacující spolupráci. Jen neradi jsme se loučili s Martinou Hřebíčkovou, která komisi skvěle řídila, s Alenou Kobicovou, Janou Procházkovou a Štěpánem Vymětalem. Dovoluji si Vám, milí kolegové, touto cestou ještě jednou poděkovat za přátelské učící prostředí, které jste v komisi vytvářeli. Kontinuita činnosti EK ČMPS od jejích počátků zůstává zachována díky Bohumile Baštecké, která v EK zůstává do vypracování nového Etického kodexu. Vedením komise byla až do řádných voleb nového předsedy pověřena Ivana Slavíková.

S ohledem na nové stížnosti, jejichž počet v posledních měsících neustále přibývá, na náročnost některých rozpracovaných kauz, na práci Bohumily Baštecké jako členky „naší“ EK v poradním sboru pro Etiku EFPA, na účast při zakládání Etické Rady asociací psychologů, jejíž působení by měla zaštiťovat Unie psychologických asociací, na koncepční úkoly, k nimž patří zejm. příprava nového Etického kodexu atd., bylo po odchodu jmenovaných kolegů zcela nezbytné posílit komisi o nové členy. Koncem října proběhly volby, na jejichž základě se novými členy EK stali Hedvika Boukalová, Martina Hyžová, Pavel Moravec a Diana Valečková.

V současné době má EK rozpracovaných šest stížností (při řešení stížnosti je na základě žádosti EK a se souhlasem stěžovatele informován a do šetření zapojen i dotčený psycholog) a jeden podnět (podněty jsou buď obecná podání, která nesměřují na chování konkrétního psychologa, nebo – pokud jde o podání konkrétní – stěžovatel nedá s oslovením dotčeného psychologa souhlas). U jedné kauzy zatím není zcela jasné, zda bude řešena jako stížnost nebo jako podnět, další dvě kauzy čekají na řešení. Hlavní formou práce EK je průběžně probíhající elektronická konference (jedna z nových členek komise ji zcela případně nazvala „e-mailovou smrští“). Každá stížnost či podnět má svého zpravodaje, který seznamuje ostatní členy EK s příslušnou kauzou a koordinuje přípravu a upřesňování postupů, výstupů a závěrů šetření, vyjádření a stanovisek komise. Výsledná, tj. etickou komisí projednaná a jejími členy schválená stanoviska, jsou předávána k projednání Radě ČMPS, a po schválení, resp. úpravách navržených Radou, jsou zasílána stěžovatelům, a v případě

stížností také dotčeným psychologům. V dalším textu uvádíme anonymizovanou verzi posledního z Radou schválených stanovisek Etické komise.

Stížnost právní zástupkyně na soudní znalkyni-psycholožku

Právní zástupkyně muže obžalovaného ze zločinu pohlavního zneužití požádala ČMPS formou stížnosti na psycholožku (soudní znalkyni v oboru psychologie) o stanovisko ke znaleckým posudkům zpracovaným touto psycholožkou na několik nezletilých poškozených, k reakcím dotčené psycholožky na písemné námitky vznesené jménem obžalovaného proti nesprávnosti těchto posudků a k jednání této psycholožky vůči obžalovanému při soudním líčení. Ke stížnosti byly přiloženy znalecké posudky, námitky obžalovaného proti nesprávnosti znaleckých posudků a vyjádření psycholožky k těmto námitkám. Zpravodajka vysvětlila stěžovatelce kompetence EK (zejména důvody, proč EK nemůže přezkoumávat znalecké posudky), a s odkazem na Etický kodex ČMPS a Etický Metakodex EFPA ji požádala o vyjádření, v čem přesně podle jejího názoru psycholožka eticky pochybila, případně jaké zásady zakotvené v těchto kodexech porušila. Stěžovatelka ve své odpovědi na tuto žádost přesně specifikovala některá konkrétní pochybení ve smyslu porušení Etického metakodexu EFPA a Etického kodexu ČMPS. Tato pochybení se podle názoru stěžovatelky týkala na prvním místě metod a postupů užitých psycholožkou při vyšetřeních nezletilých, a dále interpretací výsledků těchto vyšetření a závěrů z nich vyvozeným ve znaleckých posudcích. V této souvislosti a v souvislosti se stručností ústní odpovědi psycholožky na otázku obžalovaného při soudním líčení a písemných odpovědí této psycholožky na otázky vznesené ve výše zmíněných námitkách obžalovaného proti nesprávnosti znaleckých posudků vyjádřila stěžovatelka pochybnosti o nestrannosti psycholožky v uvedené kauze. Psycholožka s EK ČMPS ochotně spolupracovala, písemně se vyjádřila ke stížnosti i k otázkám, které jí EK v souvislosti se stížností položila. 16. září 2015 se na pozvání EK také dostavila na osobní projednávání stížnosti, na kterém otevřeně odpověděla na všechny další otázky, které jí členové EK položili.

Stanovisko Etické komise ČMPS

Přesná struktura znaleckého posudku není zákonem stanovena. Dle zkušeností dobré praxe by měl znalecký posudek z oboru psychologie obsahovat: seznam zadaných otázek, výpis ze spisové dokumentace, výčet použitých psychologických metod, jejich výsledky a interpretaci, shrnutí, závěry a odpovědi na otázky. Znalecké psychologické vyšetření by mělo zahrnovat pozorování, anamnézu posuzovaných osob, explorativní rozhovor a testové metody.

Seznam zadaných otázek, výpis ze spisové dokumentace, výčet použitých psychologických metod, souhrnnou interpretaci výsledků vyšetření, závěry a odpovědi na otázky psycholožka ve znaleckých posudcích uvádí. Posudky jsou srozumitelné, gramaticky a stylisticky přiměřeně napsané, obsahují datum vyšetření posuzovaných nezletilých i datum zpracování každého posudku.

Testovou baterii si každý znalec z oboru psychologie sestavuje sám, dle účelu vyšetření, povahy daného případu, svých zkušeností s danými testy apod. Neexistuje žádný seznam doporučených diagnostických metod pro soudně znalecká zkoumání v oboru psychologie. Psycholožka uvedla, že byla dopředu seznámena s tím, že se jedná o chlapce s nižší úrovní rozumových schopností a že proto volila PDW, který má podstatně „měkčí“ normy než doporučený WISC III-UK. Etická komise se přiklání k názoru, že užívání nověji standardizovaných českých verzí intelektových testů pro děti, kterými jsou zejména WISC III UK a Woodcock-Johnson IE, je nutné především tehdy, je-li psychologické vyšetření dítěte podkladem pro stanovení vzdělávacích opatření, což v daném případě nebylo. Dotazník B-JEPI (Eysenckův osobnostní dotazník pro děti), jehož použití při vyšetření nezletilých bylo ve stížnosti také napadnuto, má sice zastaralé normy, na českém trhu ale v současnosti bohužel neexistuje žádná jiná standardizovaná metoda, kterou by bylo možné zjišťovat u dětí míru neuroticismu.

Ze znaleckých posudků nevyplývá neobjektivní postoj psycholožky k obžalovanému. Skutečnost, že při soudním líčení odkázala obžalovaného na tyto posudky, neodporuje dobré praxi soudního znalce. Ani stručnost vyjádření psycholožky k písemným námitkám vůči znaleckým posudkům nepovažuje Etická komise ČMPS za důvod pro vyjádření pochybností o její nestrannosti.

Dle Etické komise ČMPS **nedošlo** ze strany psycholožky k etickému pochybení.

Za Etickou komisi ČMPS: Ivana Slavíková, listopad 2015